

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Utenriksdepartementets evalueringsevirsomhet

Årsrapport 2003

Grafisk produksjon: Hatlehols AS 041129-08
Foto: The Image Bank og Norad
Opplag: 800, oktober 2004
E-778
ISBN: 82-7177-758-0

Innhold

Bistandsforvaltningens evalueringsvirksomhet	4
Rapport 1/2003 Evaluering av Statens investeringsfond for næringsutvikling i utviklingsland (Norfund) Evaluation of the Norwegian Investment Fund for Developing Countries (Norfund)	6
Rapport 2/2003 Evaluering av det norske utdanningsfondet for Afrika i Verdensbanken (NETF) Evaluation of the Norwegian Education Trust Fund for Africa in the World Bank (NETF)	7
Rapport 3/2003 Evaluering av Bistandstorgets evalueringsnettverk Evaluation of the Evaluation Network of the Norwegian Development Network	8
Rapport 1/2004 Mot et felles rammeverk for fredsbygging Rapport fra Utsteinlandenes studie om fredsbygging Towards a Strategic Framework for Peacebuilding: Getting Their Act Together Overview report of the Joint Utstein Study of Peacebuilding	9
Rapport 2/2004 Norsk fredsbyggingspolitikk: Erfaringer og utfordringer Norwegian Peacebuilding Policies: Lessons Learnt and Challenges Ahead	11
Rapport 3/2004 Evaluering av CESARs aktiviteter i Midtøsten støttet av Norge Evaluation of CESAR's Activities in the Middle East Funded by Norway	12
Rapport Fellesevaluering av eksternt støtte til grunnutdanning i utviklingsland Joint Evaluation of External Support to Basic Education in Developing Countries	14
Rapport Mot nasjonalstyrt utvikling En flerpartnerevaluering av det samlede rammeverket for utvikling Toward Country-led Development A Multi-Partner Evaluation of the Comprehensive Development Framework	16
Utenriksdepartementets rådgivende utvalg for resultater i utviklingspolitikken	18
Studier m.v.	20
Pågående evalueringer	21

Bistandsforvaltningens evalueringsvirksomhet

Evalueringsvirksomheten har som overordnet mål å forbedre utviklingsarbeidet gjennom økt innsikt i utviklingsprosesser, bidra til mer resultatorientert utviklingspolitikk og til en mer effektiv bistandsforvaltning. Evaluering er et sentralt element i kvalitetssikringen av bistanden. Instruksen for økonomistyring i staten stiller således krav til jevnlig evaluering av tilskuddsordninger etter vesentlighetskriterier og risikovurderinger.

Informasjon til samarbeidspartnerne og til offentligheten om resultatene og virkningene av bistanden er et annet viktig mål for evalueringsarbeidet. Konklusjonene fra evalueringer på strategiske områder i utviklingsarbeidet kan bidra med viktig læring og kunnskap til utformingen av nye innsatsområder og til effektivisering av pågående innsats.

Som et ledd i omorganiseringen av bistandsforvaltningen i 2003/2004 ble ansvaret for evaluering av aktiviteter finansiert over bistandsbudsjettet – programområde 03: Internasjonal bistand – i februar 2004 delegert fra Utenriksdepartementet til Norad og organisert i en egen avdeling, evalueringsavdelingen. Avdelingen har ansvar for evaluering av både Utenriksdepartementets og Norads virksomhet innen dette programområdet.

Gjennom Norads instruks er det fastlagt at evalueringsarbeidet skal skje på et uavhengig grunnlag. Det er videre utarbeidet en egen instruks for evalueringsvirksomheten. Dette er i tråd med internasjonale standarder for evaluering og i tråd med retningslinjer for evalueringsvirksomhet utarbeidet av OECDs Utviklingskomité, DAC.

Årlig program for evalueringsvirksomheten og rullerende treårsprogram utarbeides av evalueringsavdelingen i samråd med berørte avdelinger i departementet, ambassader og Norad, og godkjennes av departementets politiske ledelse. Prioriteringene og arbeidsformene i evalueringsarbeidet tilpasser seg endringer over tid i utviklingstenkning, bistandspolitikk og samarbeidsformer. Det tettere og bedre koordinerte internasjonale utviklingssamarbeidet, harmoniseringsanstrengelsene og en sterkere rolle for partnerne i samarbeidet, vil framover føre til at stadig flere evalueringer vil bli gjennomført som internasjonale fellesevalueringer, med vekt på resultater på landnivå, på viktige sektorer, tema-evalueringer og evalueringer av bistandsformer.

Evalueringsavdelingen er ansvarlig for forberedelse, mandatutforming, anbudsutlysning og forslag til oppfølging av evalueringene. Selve evalueringsarbeidet utføres av uavhengige konsulenter, og lyses ut etter regelverket for offentlige anskaffelser. Alle evalueringsrapportene utgis i en egen rapportserie og distribueres gratis. Rapportene er også tilgjengelige elektronisk på internett:

<http://odin.dep.no/ud/engelsk/publ/rapporter/032091-990133>

Rapportene publiseres som hovedregel på engelsk.

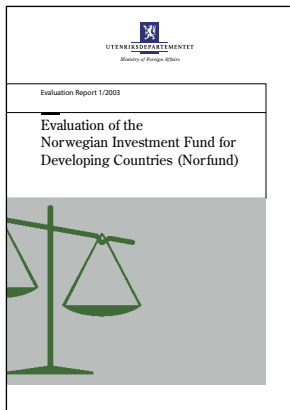
Evalueringene er viktige bidrag til læringsprosesser i de berørte institusjoner, både på giversiden og hos samarbeidspartnerne. I forarbeidet har man derfor nær kontakt med berørte personer og organisasjoner, og det legges vekt på å organisere gjennomføringen på en slik måte at det sikrer best mulige læringsprosesser, bl.a. i form av seminarer og

møter for å utveksle kunnskap og synspunkter. Dette bidrar til at innhenting og bearbeiding av informasjon til bruk i evalueringsrapporten samtidig kan medvirke og stimulere til læring. Alle evalueringsrapportene inneholder anbefalinger om oppfølging og departementets politiske ledelse treffer den endelige beslutning om oppfølging av den enkelte evalueringen. Avdelingen som er ansvarlig for tiltaket som ble evaluert, skal i løpet av en seksmåneders periode rapportere tilbake om status for iverksetting av beslutningene. Siktemålet er å bidra til en mer effektiv og resultatorientert bistandsforvaltning og utviklingspolitikk.

Evalueringsavdelingen deltar aktivt i OECDs Utviklingskomité DACs evalueringsnettverk, i en egen nordisk evalueringsgruppe og i Utsteingruppens evalueringssamarbeid. Avdelingen har også en egen partnerskapsavtale med Verdensbanken, hvor felles-evalueringer og andre samarbeidstiltak inngår. Bl.a. gjennom denne avtalen sikres deltakelse av fagpersoner fra utviklingsland i relevante evalueringer. I tillegg finansieres deltakelse fra utviklingsland i internasjonale kurs som bygger kompetanse på evalueringsfeltet.

Avdelingen medvirket i 2003 til finansiering av nettverk for evaluering av humanitær bistand, Active Learning Network for Accountability and Performance in Humanitarian Action (ALNAP). Nettverket formidler informasjon om god praksis i humanitære hjelpeaksjoner og foretar systematiske gjennomganger av evalueringsvirksomheten på området for å stimulere til økt kvalitet i dette arbeidet. Nettverket har 51 ordinære medlemmer og 380 observatører fra nasjonale myndigheter, organisasjoner, forskningsmiljø og konsulenter. Avdelingen deltok i nettverkets to møter i 2003 hvor oppmerksomheten bl.a. var rettet mot å styrke samarbeidet med organisasjoner i utviklingsland. Informasjon om nettverket finnes på internett: www.alnap.org.

Evaluering av Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund)

Evaluation of the Norwegian Investment Fund for Developing Countries (Norfund)

Evalueringsrapport 1/2003

Sidetall: 58

ISBN: 82-7177-712-2

Gjennomført av:

Fafo og Nordic Consulting Group (NCG)

Evaluering av:

Norfunnds virksomhet de fem første årene.

Formål:

Evalueringen skulle vurdere hvordan Norfund bidrar til sentrale mål i norsk utviklingspolitikk, som utvikling av privat sektor i sør og fattigdomsbekjempelse. I tillegg skulle Norfunnds virksomhet vurderes i forhold til utviklingen av sysselsetting, eksportmuligheter, kunnskaps- og teknologioverføringer, samt skattegrunnlag. Siden virkningene av mange av investeringene først vil være målbare på et senere tidspunkt, valgte evalueringsteamet å fokusere på hvilket rasjonale som ligger til grunn for de enkelte investeringsbeslutningene, og hvilket rammeverk Norfund opererer innenfor.

Sammendrag:

Norfund hadde sitt første fulle virksomhetsår i 1998 og fungerer som en integrert fondsforvalter og et investeringsselskap. Norfund er i dag involvert i mer enn 30 land. Fondets mål er å fremme etableringen av bærekraftige og levedyktige bedrifter i utviklingsland. Evalueringen er i all hovedsak positiv til hvordan Norfunnds virksomhet er innrettet og til dets innsats så langt. Det fremheves at Norfund i større grad enn tilsvarende investeringsfond for utviklingsland har konsentrert sine investeringer i de minst utviklede landene (MUL). Imidlertid er ikke målet om 1/3 av investeringene i MUL nådd.

Evalueringen finner at Norfunnds investeringer generelt har medført kunnskapsoverføring og bidratt til forbedrede sosiale og miljømessige standarder. Norfunnds investeringsstrategi vurderes som i for stor grad å være preget av hensynet til å minimalisere risiko. Dette forklares med henvisning til rammene for dets virksomhet og det forhold at Norfund på lang sikt forventes å drive virksomheten på grunnlag av egne midler.

Evalueringens anbefalinger:

Norfund bør fremover planlegge sin portefølje slik at målet om 1/3 av investeringene i MUL kan nås. Norfund rådes også til i større grad å konsentrere investeringene geografisk med fokus på færre land. Det anbefales videre at utviklingsindikatorer får økt fokus når beslutninger om investeringer tas. Norfund må integrere sosiale og miljømessige standarder på en bedre måte i sin virksomhet og gjøre slike standarder til en betingelse for å engasjere Norfund i andre fond og investeringsselskap.

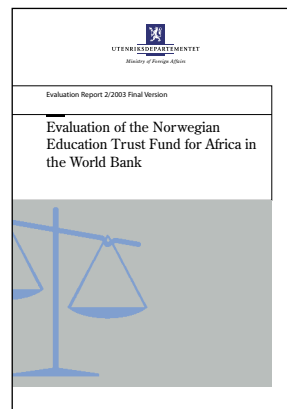
Oppfølging:

Norfund er bedt om å planlegge sin virksomhet slik at omlag 1/3 av fondets samlede investeringer foretas i de minst utviklede landene (MUL). Norfund vil, i samarbeid med Utenriksdepartementet og Norad, fortsette arbeidet med å utvikle bedre utviklingsindikatorer for sin virksomhet. Det er behov for å synliggjøre bedre de direkte virkninger av fondets investeringer når det gjelder forbedring av alminnelige levekår og utviklingsmuligheter i nærmiljøet til Norfunnds investeringsprosjekter. Utenriksdepartementet vil følge opp spørsmålet om fondets risikoprofil og satsing på små og mellomstore bedrifter i nær dialog med Norfunnds ledelse og styre.

Evaluering av det norske utdanningsfondet for Afrika i Verdensbanken (NETF)

Evaluation of the Norwegian Education Trust Fund for Africa in the World Bank (NETF)

Evaluering av:

Det norske utdanningsfondet for Afrika i Verdensbanken.

Formål:

Formålene med evalueringen var å:

- beskrive NETF-finansierte aktiviteter
- vurdere aktivitetene opp mot målet om å utforme gode sektorplaner
- vurdere i hvilken grad aktivitetene har bidratt til å utvikle grunnutdanningssektoren
- vurdere graden av koordinering mellom NETF og andre tiltak
- vurdere hvilken tilleggsverdi det gir å kanalisere midlene gjennom fondet

Sammendrag:

Norwegian Education Trust Fund (NETF) i Verdensbanken ble etablert i 1998 i et forsøk på å hjelpe 16 afrikanske land med å bedre grunnutdanningen. Dette har blitt gjort gjennom blant annet å støtte sektorprogrammer, fokusere på jenters deltakelse og alfabetisering av voksne. I et forsøk på å bedre planleggingskapasiteten i mottakerlandene har det blitt avholdt regionale og nasjonale seminarer for å dele informasjon og erfaringer.

NETF blir til daglig administrert av Verdensbanken i henhold til rammebetingelser gitt av Utenriksdepartementet. Støtten til NETF beløp seg til totalt 173,7 millioner NOK for årene 1998 -2002. Evalueringen finner at NETF har vært godt administrert og at fondet benytter midlene på en oversiktlig måte. Aktivitetene som støttes finnes både på nasjonalt, sub-regionalt og regionalt nivå og ofte har fondet blitt benyttet for å utvikle utdanningssektoren i områder som har vært utenfor andre donorerers programmer.

Evalueringen finner at NETF har bidratt til kapasitetsbygging og kunnskapsutvikling i Verdensbanken og fondet får også gode attester for sin evne til å stille med midler raskt der det har vært nødvendig.

NETF har etter hvert blitt utvidet til å være involvert i totalt 34 afrikanske land, og områder som skolehelse og ernæring har blitt inkludert.

Evalueringens anbefalinger:

Støtten til NETF bør økes og hovedtyngden av støtten som fondet yter bør i fremtiden gå til grunnutdanningen i land med høy forekomst av HIV/AIDS, stor fattigdom og ulikhet samt liten evne til å planlegge og gjennomføre utdanningsprogrammer.

Det bør gis større fokus på kvaliteten i grunnutdanningen, det være seg både den formelle og den uformelle. Mer må også bli gjort for å nå marginaliserte grupper gjennom alternative former for grunnutdanning.

Forvaltningen av fondet bør fortsette som nå, men det anbefales at det etableres tettere koblinger til fagmiljøet i Norad.

Oppfølging:

Evalueringen ble presentert på et bredt anlagt seminar i regi av Høyskolen i Oslo, i oktober 2003, med deltakelse fra Verdensbanken, forvaltningen, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner. Evalueringen har ført til at Verdensbanken har etablert et nytt system for styring, oppfølging og rapportering om den videre utviklingen av fondet.

Evalueringsrapport 2/2003

Sidetall: 84

ISBN: 82-7177-729-7

Gjennomført av:

Finnconsult

Evaluering av Bistandstorgets Evalueringsnettverk

Evaluation of the Evaluation
Network of the Norwegian
Development Network

Evalueringsrapport 3/2003

Sidetall: 45

ISBN: 82-7177-731-9

Gjennomført av:
NORLAT AS

Rapporten er kun
utgitt på norsk

Evaluering av:

Bistandstorgets samarbeid med de frivillige organisasjonene vedrørende styrking av deres evalueringsarbeid.

Formål:

Evalueringen vurderte kvalitet og relevans i forhold til aktiviteter beskrevet i prosjektsøknaden, og anvendelsen av midlene i forhold til budsjettet. Det ble også bedt om en vurdering av hvorvidt evalueringsnettverket burde videreføres og i tilfelle hvordan.

Sammendrag:

I oktober 1999 inngikk Utenriksdepartementet en kontrakt med Bistandstorget, et samarbeids- og kontaktorgan for norske frivillige bistandsorganisasjoner, om treårig støtte på 2,16 mill. kr til det nyopprettede «Evalueringsnettverket». Formålet var å styrke både norske frivillige organisasjoner og deres partnerorganisasjoner i sør på evalueringsområdet. Avtalen har finansiert seminarvirksomhet og kompetansebygging, i tillegg til opprettelse av en hjemmeside og en konsulentdatabase. Rapporten beskriver aktivitetene gjennomført under avtalen (i første rekke faglige seminarer i Norge og i samarbeidsland) og vurderer effekten av tiltakene. Den omtaler også den finansielle situasjonen for Evalueringsnettverket og tar for seg situasjonen som vil oppstå når støtten fra Utenriksdepartementet bortfaller.

Rapportens viktigste observasjon er at det har funnet sted en økende oppslutning om nettverket blant de norske organisasjonene, og at det er en gjengs oppfatning i miljøet at nettverket og dets aktiviteter har vært meget nyttig. Rapporten gir økonomistyringen av tiltaket god attest.

Evalueringens anbefalinger:

Evalueringen anbefaler at den offentlige støtten bør fortsette innenfor den regulære avtalen mellom Bistandstorget og Norad. Rapporten har noen kritiske merknader til profileringen internasjonalt og anbefaler at nettverket forholder seg mer aktivt til hvordan fortsatt styrking av evalueringskompetanse hos sør-partnerne kan skje. Det blir anbefalt bl.a. større bruk av engelsk på hjemmesidene og avholdelse av flere seminarer i sør. Det blir også anbefalt å prioritere mer bevisst blant de ulike dimensjonene i evalueringsanalyser, så som grunnleggende metodeopplæring, metodisk trendformidling, databaser osv.

Oppfølging:

Bistandstorgets evalueringsnettverk har i løpet av forsøksperioden vist seg berettiget og fortsetter etter at den opprinnelige støtten fra Utenriksdepartementet er opphørt. Det gis offentlig støtte via bistandsbudsjettet.

Tilskuddet integreres fra 2004 i Bistandstorgets generelle budsjett ved at den generelle avtalen med Norad utvides. Nivået på støtten avklares som ledd i forhandlingene om denne avtalen. I tillegg baserer Bistandstorget seg på egne inntekter.

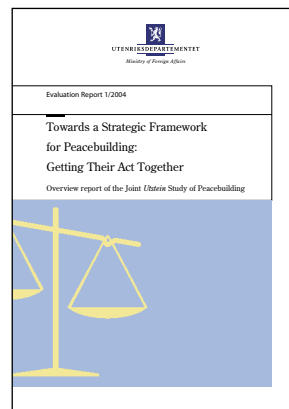
Utenriksdepartementet og Norad støtter Bistandstorgets linje om å utvide den internasjonale profilen i arbeidet mer mot partnerne i sør og ved større bruk av engelsk i kontaktarbeidet.

Læringseffekten av evalueringen ivaretas ved at konklusjonene følges opp i dialog mellom Bistandstorget og Utenriksdepartementet og Norad. Bistandstorget har allerede tatt skritt for å befeste og videreføre evalueringsarbeidet sitt.

Mot et felles rammeverk for fredsbygging Rapport fra Utsteinlandenes studie om fredsbygging

Towards a Strategic Framework for
Peacebuilding:
Getting Their Act Together
Overview report of the Joint
Utstein Study of Peacebuilding

Studie av:

De fire Utsteinlandenes (Norge, Tyskland, Nederland og Storbritannia) praktiske bidrag i fredsbyggende prosesser i et utvalg av land.

Formål:

Formålet med studien var å legge grunnlaget for en felles strategi for internasjonal fredsbygging i de fire Utsteinlandene og å gi innspill til mer konkrete retningslinjer for arbeidet med fredsbygging.

Sammendrag:

Rapporten setter Utsteingruppens initiativ til studien inn i en internasjonal kontekst representert ved initiativ som FN's Agenda for Peace og Brahimi-rapporten. Som basis for studien ble det gjort et utvalg på 13 land: Afghanistan, Angola, Bosnia-Hercegovina, Kambodsja, Colombia, DR Kongo, Guatemala, Kenya, Mosambik, Rwanda, Sierra Leone, Sri Lanka og Sudan. I tillegg kom regionale tiltak i Afrika og enkelte tiltak som er uspesifiserte mht land. I alt vurderte man 336 tiltak hvorav 122 finansiert av Norge, 89 av Tyskland, 67 av Nederland og 58 av Storbritannia.

Utvalget av tiltak er kategorisert i fire hovedgrupper med undertiltak:

- Sikkerhet
avvæpning, demobilisering – inklusive tiltak for barnesoldater, reformer innen sikkerhetssektoren – inklusive kontroll med håndvåpen, minerydding, oppbygging av politi
- Økonomisk gjenoppbygging/utvikling
gjenoppbygging av infrastruktur, helsevesen, skolevesen
- Politisk utvikling
demokratisering, utvikling av godt styresett, styrking av menneskerettigheter
- Forsoning
dialog mellom sosiale og politiske ledere på grasrotnivå, brobygging i lokalsamfunn, sannhetskommisjoner

Studien tar til orde for en fleksibel tilnærming til disse kategoriene og understreker at ulike konflikter krever en ulik sammensetning av tiltak.

Fredsbygging skiller seg fra konfliktløsning og dette stiller krav til en konfliktanalyse som gir den relevante kontekst for hvordan partene velger å agere. Studien er meget klar på at det er behov for en annen type analyse og framgangsmåte enn ved ordinært utviklings-samarbeid. Noe av det mest kompliserte er kanskje spørsmålet om eierskap. Det er behov for å klargjøre hvem som er den relevante samarbeidspartner i forbindelse med fredsbyggende tiltak.

Studiens anbefalinger:

Et av studiens hovedfunn er en mangel på analyse og strategiske vurderinger i Utsteinlandenes konkrete virksomhet i de aktuelle land. Synteserapporten betegner dette som et strategisk underskudd innen fredsbygging og peker på behovet for ytterligere forskning. Studien anbefaler også at evaluering av effekten av fredsbyggende tiltak må skje på et strategisk nivå og ikke på prosjektnivå. Dette vil kreve større innsats innen metodeutvikling.

Evalueringsrapport 1/2004

Sidetall: 77

ISBN: 82-7177-733-7

Gjennomført av:
PRIO v/Dan Smith

Oppfølging:

Det ble avholdt et internasjonalt seminar i Oslo i desember 2003 hvor hensikten var å drøfte funn fra rapporten. Studien ble også presentert under et møte i DACs evalueringsnettverk i januar 2004.

Rapporten er publisert med CD-rom og UNDP vil gjøre aktivt bruk av rapporten i sitt skoleringsarbeid i relasjon til fredsbygging.

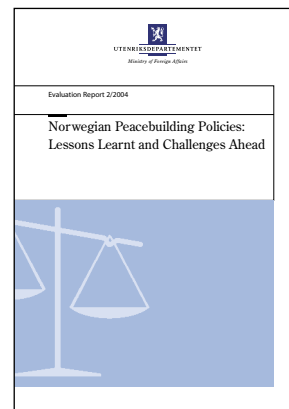
Arbeidet med studien har gått parallelt med en prosess i Utenriksdepartementet for å få fram et strategisk rammeverk for Norges innsats for fredsbygging og utvikling og det utviklet seg en synergieffekt mellom de to prosessene.

Det er tatt initiativ overfor Norges forskningsråd for å etablere et forskningsprogram innen konflikt, fred og utvikling.

Rapporten vil bli fulgt opp videre innen Utsteingruppen og i samarbeid med OECD/DACs evalueringsnettverk.

Norsk fredsbyggingspolitikk: Erfaringer og utfordringer

Norwegian Peacebuilding Policies:
Lessons Learnt and Challenges Ahead

Studie av:

Norsk støtte til fredsbyggende tiltak i utvalgte land.

Formål:

Studien inngikk som en delstudie i studien av Utsteinlandenes fredsbyggende innsats (rapport 1/2004).

Sammendrag:

Rapporten gir en oppsummering av norsk politikk innen fredsbygging med referanser til relevante dokumenter som stortingsmeldinger og budsjettproposisjoner som definerer politikken.

Studien er organisert rundt de fire hovedgruppene for fredsbyggende tiltak: sikkerhet, økonomisk gjenoppbygging/utvikling, politisk utvikling og forsoning. Landene som ble valgt til den norske studien var Afghanistan, Angola, Bosnia-Hercegovina, Guatemala, Kambodsja, Mosambik, Rwanda og Sri Lanka. Tiltak knyttet til sikkerhet er klart den dominerende gruppen.

Rapporten finner at bare et begrenset antall norsk-finansierte tiltak har vært gjenstand for evaluering, omkring en firedel, noe under gjennomsnittet for de fire Utsteinlandene sett under ett.

Rapporten finner videre at det er vansker med å identifisere og klassifisere tiltak pga manglende eller lite relevant statistikk. Rapporten konkluderer med at det ofte er mangel på kontekstuell analyse. Dette gjelder særlig tiltak som faller inn under sosioøkonomisk utvikling og hvor fredsbyggingsaspektet ikke kommer klart fram. Dette er det området der det er vanskeligst å skille mellom generelle utviklingstiltak og fredsbyggende innsatser. Likeledes er det svakheter mht rapportering fra de aktører som gjennomfører tiltakene. Rapporten finner også en ubalanse i Norges bidrag til de ulike kategorier fredsbyggende tiltak. Det er klart flest tiltak av fredsbyggende karakter i land der Norge er inne i fredsprosesser som i Sri Lanka og Guatemala.

Studiens anbefalinger:

- At fredsbyggende tiltak defineres klarere som virkemiddel inn i en fredsbyggende prosess
- At antallet evalueringer av fredsbyggende tiltak økes for å få en vurdering av relevans og effekt
- At det legges økt vekt på å vurdere behov innenfor de fire hovedområdene som grunnlag for en innsats
- At tiltak i større grad vurderes i en regional kontekst
- At det legges økt vekt på tidsperspektiv og behov for langsiktighet ved fredsbevarende innsatser
- At evaluerings- og rapporteringskompetansen i de organisasjoner som gjennomfører fredsbevarende tiltak, styrkes
- At det tas initiativ for å se på statistikkodene til OECD/DAC for å styrke deres relevans i forhold til fredsbyggende tiltak

Oppfølging:

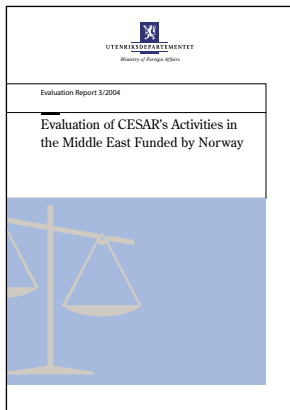
Rapporten inngår som en delstudie til rapport 1/2004 og oppfølgingen vil skje samlet. Spørsmålet om statistikkoder som kan være relevante i forhold til fredsbyggende tiltak vil bli drøftet i Norad og tatt opp med OECD/DAC.

Evalueringsrapport 2/2004

Sidetall: 37

ISBN: 82-7177-733-5

Gjennomført av:
PRIO v/Wenche Hauge

Evaluering av CESARs aktiviteter i Midtøsten støttet av Norge

Evaluation of CESAR's
Activities in the Middle
East Funded by Norway

Evalueringsrapport 3/2004

Sidetall: 96

ISBN: 82-7177-748-3

Gjennomført av:
Nordic Consulting Group
(NCG)

Evaluering av:

Stiftelsen CESARs aktiviteter i Midtøsten finansiert av Utenriksdepartementet og Norad. Evalueringen tar for seg aktiviteter fra CESAR ble etablert i 1995 til og med 2001. Departementet og Norad har i denne perioden stått for 86 prosent av CESARs eksterne finansiering, totalt i underkant av 80 millioner NOK.

Formål:

Å vurdere relevansen av støtten til stiftelsen CESARs arbeid i vannsektoren i Midtøsten som en del av Norges bidrag for å fremme fredsarbeidet i regionen. Videre skulle evalueringen vurdere effekten av disse prosjektene og gi anbefalinger om Norges fremtidige engasjement i vannsektoren i regionen og CESARs rolle i dette.

Sammendrag:

Rapporten vurderer prosjektenes relevans i forhold til målsetningen om å bidra til en stabilisering i regionen. Konklusjonen er i stor grad at prosjektene har vært relevante i så måte. Det fremheves som positivt at CESAR har fasilitert en rekke prosjekter i regionen som har bidratt til å fremme regionalt samarbeid mellom Israel, Det palestinske området og Jordan. Prosjektene har imidlertid vært nyttige spesielt for Israel og i mindre grad for de andre partene.

Nærmere tre fjerdedeler av den norske støtten til CESAR er knyttet til tre prosjekter hvorav de to førstnevnte er større og pågående investeringsprosjekter: *Waternet/Regional Waternet and Research Centre*, *Early Warning System (Jordan)* og *Water Resources Management in the Euphrates and Tigris river (Atlas II)*.

Resultatene av prosjektvirksomheten, særlig den kapitalintensive, har ikke svart til forventningene. Det påpekes at noen av prosjektene har hatt uforholdsmessig høye kostnader sett i forhold til resultater.

Rapporten finner at det er behov for forbedringer i utviklingsfaglig tilnærming og i forvaltningen av CESARs prosjekter. Det lokale eierskapet og bærekraften til tiltakene betegnes som svak. Det pekes på svakheter i departementets styring av den politiske dimensjonen i CESARs arbeid, uklare ansvarsforhold og manglende åpenhet om CESARs aktiviteter.

Evalueringen finner at Utenriksdepartementet har hatt begrenset kapasitet til å følge opp prosjektene og at departementets dialog med partene har vært utilstrekkelig. Det fremheves som en svakhet at både CESAR og departementet har operert med relativt liten grad av åpenhet overfor partene i regionen om kontraktsmessige og finansielle forhold.

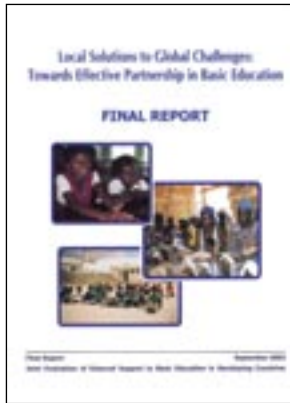
Evaluerings anbefalinger:

- Lokale partnere må sikres eierskap ved f.eks. at de gjøres kontraktsmessig ansvarlige. Der lokale partnere likevel ikke er kontraktsmessig ansvarlige bør det tilrettelegges slik at eierskap til prosjektet sikres
- Departementet bør bygge videre på «den norske modellen» med et partnerskap med relevante norske institusjoner i prosjektarbeid knyttet til forsoningsprosesser. Det må erkjennes at det er en betydelig risiko å støtte prosjekter knyttet til en fredsprosess og risikoaspektet må vektlegges tilstrekkelig gjennom hele prosessen

-
- Mandat og rolle til kontraktspartner (i dette tilfellet CESAR) og dets forhold til departementet og andre aktører må klargjøres, likeledes institusjonsansvar til involverte partnere på alle nivåer
 - Prosjektforslagene må være grundige med tilstrekkelig detaljerte arbeidsplaner og flerårige budsjetter som redegjør for planlagte resultater. Departementet bør vurdere å gi indikativ støtte til sin kontraktspartner over en 2–3 års periode av hensyn til behovet for langsiktighet i risikofylte politiske prosesser. Informasjon om kontraktspartnerens aktiviteter bør være offentlig tilgjengelig i den grad det er mulig
 - Det bør gjennomføres flere tiltak for å kvalitetssikre porteføljen, herunder revisjon av to større prosjekter

Oppfølging:

Rapportens anbefalinger følges systematisk opp av departementet. Det foretas revisjon av to konkrete prosjekter som anbefalt i rapporten. I tillegg gjennomføres en ekstern revisjon av CESARs regnskaper.

Fellesevaluering av ekstern støtte til grunnutdanning i utviklingsland

Joint Evaluation of External Support to Basic Education in Developing Countries

ISBN: 90-5328-317-X

Gjennomført av:

Association of Universities and Colleges of Canada, Goss Gilroy Inc., Canada og Education for Change Ltd., Storbritannia. Evalueringen ble ledet av Ted Freeman og Sheila Dohoo Faure.

Omfang:

Synteserapport, fire landstudier samt litteraturstudie.

Evaluerer av:

Ekstern støtte til grunnutdanning i utviklingsland. Initiativet til evalueringen ble tatt av Nederlands utenriksministerium. Det ble gjennomført landstudier i Bolivia, Burkina Faso, Uganda og Zambia. 13 ulike givere bidro til evalueringen som startet opp i 2001 og resulterte i seks rapporter som alle ble utgitt i september 2003, én for hver av de fire landstuenene, én globalt orientert litteraturstudie og én synteserapport. Evalueringen kan sies å ha vært den mest omfattende og grundige noensinne om grunnutdanning.

Formål:

Formålet var å kartlegge og analysere omfanget av og prosesser knyttet til ekstern støtte til grunnutdanning, med tanke på å forbedre policy og programutvikling.

Sammendrag:

«Utdanning for alle» er et sentralt mål innenfor dagens utviklingspolitikk og denne evalueringen setter fokus på problemstillinger knyttet til feltet, samt formidler kunnskap omkring effekten av den eksterne støtten til grunnutdanning i utviklingsland. Rapporten gir en beskrivelse av utviklingen innenfor feltet siden verdenskonferansen om «Education for All» i Jomtien i 1990 og fram til i dag, med konferansen i Dakar i 2000 som et viktig referansepunkt. Evalueringsrapporten tar for seg tre hovedtemaer:

- Ekstern støtte til grunnutdanning i utviklingsland – hvilket omfang denne har og hvilke områder innenfor utdanning den retter seg mot
- Hvordan påvirkes grunnutdanningen av støtten?
- Partnerskap i utdanning – forholdet innbyrdes mellom givere, og mellom giver og mottaker

Et overgripende, positivt funn fra evalueringen er at det internasjonalt foregår en søken etter gode former for partnerskap mellom giver og mottaker: – hvordan kan man best legge til rette for ekstern støtte til grunnutdanning? – og hvordan kan man sikre at støtten blir effektivt utnyttet? Denne forpliktelsen til partnerskap har vært tydelig både i giverorganisasjonene og i de nasjonale partnerinstitusjonene gjennom det siste tiåret. Det som imidlertid mangler er vilje og besluttsomhet til å bedre grunnutdanningen ved å utvikle lokalt baserte løsninger.

I synteserapporten oppsummeres evalueringen med seks hovedobservasjoner:

- Det er bred støtte i det internasjonale givermiljøet om behovet for å støtte grunnutdanning. Imidlertid skorter det på å gi forpliktelsene et innhold; særlig er det påpekt sviktende vilje og besluttsomhet til å finne former for partnerskap som tar utgangspunkt i lokale behov og utfordringer
- Bruken av program- og sektorstøtte øker, men med noe blandede resultater
- Prosjektstøtte har positive sider som må tas vare på, særlig gjelder dette forholdet til marginaliserte grupper og muligheten til innovasjon og læring
- Program- og sektortilnærming har ikke ført til den forventede administrative besparelse

-
- Overdreven oppmerksomhet mot den formelle sektoren, har ført til at andre prioriterte områder innenfor utdanning for alle (EFA)- og tusenårsmålene har blitt nedprioritert (eksempelvis alfabetisering av voksne og den frivillige sektorens rolle)
 - Bevilgningene har ikke økt i takt med forventningene, noe som har sammenheng både med utilstrekkelig ressursallokering blant giverne og svak absorpsjonskapasitet i partnerlandene

Evaluerings anbefalinger:

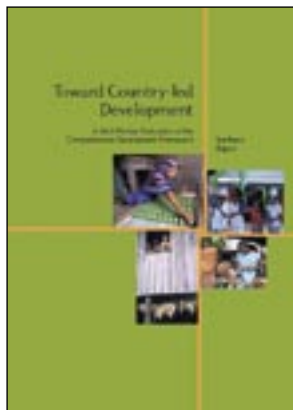
- Giverorganisasjonene og nasjonale partnere må identifisere, utvikle, finansiere, utøve, overvåke og evaluere grunnutdanningsprogrammer som reflekterer nasjonale behov og kapasiteter
- Det må legges avgjørende vekt på å se budsjett- og programstøtte til grunnutdanning mer i perspektiv av nasjonale prosesser
- Det er nødvendig å innta en pragmatisk holdning til problematikken om prosjekt-/program-/budsjettstøtte, dvs. det må utvikles konkrete strategier for at støtte til innovasjon og tiltak for marginaliserte grupper gjennom prosjekter faktisk leder til at de blir oppgradert og integrert i nasjonale programmer
- Det synes umiddelbart vanskelig å forstå at ikke nedtoningen av prosjektstøtte vil gi gevinster i form av en effektivisert forvaltning. Det er derfor avgjørende at giverne forplikter seg på et opplegg som kobler programstøtten reelt til et system som forenkler og harmoniserer rapporteringen
- Det må fokuseres på hele bredden innenfor EFA-målene, også ikke-formell utdanning, alfabetisering av voksne og likestilling
- Givere og nasjonale partnere må erkjenne at investeringer i kapasitetsutvikling må kobles til økte ressurser, både lokalt og fra giverne. Det trengs en mer forutsigbar og langsiktig politikk som også vektlegger sivilsamfunnet og uformell utdanning

Oppfølging:

Evalueringen har vært presentert på et åpent seminar i Oslo i 2003, og internasjonalt på et bredt anlagt oppfølgingsseminar i Nederland i mars 2004.

Evalueringen følges opp på nasjonalt nivå og gjennom et koordinerende internasjonalt nettverk som er etablert som resultat av evalueringen.

Rapportene er lagt ut på www.euforic.org/iob

Mot nasjonalstyrt utvikling En flerpartnerevaluering av det samlede rammeverket for utvikling

Toward Country-led Development
A Multi-Partner Evaluation of the
Comprehensive Development Framework

ISBN: 0-8213-5643-7
(Synteserapport)

Gjennomført av:
Et internasjonalt
evalueringsteam ledet av en
representant for
evalueringssavdelingen,
Operations Evaluation
Department, i
Verdensbanken.

Omfang:

Synteserapport, seks landstudier, én rapport med sammendrag av landstudiene, fire tematiske studier samt en økonomisk rapport. Synteserapporten kan lastes ned på <http://www.worldbank.org/evaluation/cdf/>

Evaluering av:

Verdensbankens strategi for organisering av både bistanden generelt og samhandlingen mellom mottakerlandene og donorlandene spesielt, det såkalte Comprehensive Development Framework (CDF) eller samlede rammeverket for utvikling.

Formål:

Evalueringsens hensikt var å identifisere, problematisere og analysere de fire grunnprinsippene som CDF bygger på, og den betydning disse har/har hatt for bistandens effekt og effektivitet i mottakerlandene. Det var gått for kort tid siden CDF ble lansert til at betydningen av CDF som et helhetlig konsept kunne evalueres.

Sammendrag:

CDF forutsetter at utviklingssamarbeidet skal bygge på følgende fire prinsipper:

- 1) En langsiktig og holistisk ramme for utvikling
- 2) Resultatorientering
- 3) Nasjonalt eierskap (Country Ownership)
- 4) Nasjonalstyrt partnerskap (Country-led Partnership)

Rapporten understreker at bekjempelse av fattigdom er en prosess som omfatter økonomiske, sosiale og politiske forandringer og som vil måtte strekke seg over flere tiår. Hovedidéen bak det holistiske og omfattende aspektet i CDF er at alle elementer av betydning for et lands utvikling skal opp på bordet, side ved side, og bli gitt likverdig vurdering.

Mens nasjonalt eierskap fremheves som fundamentalt for at bistanden skal gi den ønskede utvikling, så peker rapporten også på det dilemma at de styrende organer i mottakerlandet ofte fremmer populistiske og lite velfunderte tiltak der det er stor fare for at tiltakene vil bli mislykket. Det sies at mens mottakerlandet har en rett til å fremme slike tiltak, så har donorene en plikt til å beskytte bistandspengene mot å bli sløst bort.

Det er en nær kopling mellom CDF-strategien og Poverty Reduction Strategy Papers (PRSPs), dokumenter om strategi for fattigdomsreduksjon, som har spilt en sentral rolle i utviklingssamarbeidet i viktige bistandsland i de aller siste år. Evalueringsrapporten konstaterer at det har vært et betydelig underskudd på CDF-prinsipper ved utarbeidelsen av PRSPs, og rapporten fastslår at Verdensbanken og Pengefondet i denne sammenheng ikke har vært tro mot sin egen lære.

Evalueringen omfatter seks landstudier, nemlig: Bolivia, Burkina Faso, Ghana, Romania, Uganda og Vietnam. Av disse var alle bortsett fra Burkina Faso CDF-pilotland. Evalueringen fastslår at CDF har vært instrumental i å bidra til nytenkning i bistanden og bistandssamarbeidet, og den konstaterer også at mye er oppnådd mht. den holistiske tilnærming som CDF argumenterer for. I donormiljøet er det i hovedsak prinsipiell tilslutning til CDF-prinsippene, men noe ulik oppfatning om hvordan og i hvilket omfang CDF kan implementeres i de ulike utviklingsland.

Evalueringens anbefalinger:

For hvert av de fire hovedprinsippene er det utarbeidet tilhørende anbefalinger:

1) En langsiktig og holistisk ramme for utvikling

For hvert enkelt utviklingsland forutsetter CDF:

- Utarbeidelse av en visjonserklæring med 15–20 års planleggingshorisont. Visjonserklæringen skal ta utgangspunkt i folkets brede forventninger. Videre skal fattigdomsreduksjon være det overordnede mål, og med der tilhørende submål knyttet opp til tusenårsmålene (Millennium Development Goals)
- Utarbeidelse av en mellomlang (3 til 5 år) strategi for utvikling mot de mål som er nedfelt i visjonserklæringen

2) Resultatorientering

- At programmer planlegges med evaluerbare mål
- At det legges opp til en felles mottaker-donor oppfølgingsprosess med rapportering over resultater og måloppnåelse
- At det gis prioritet til kapasitetsbygging og utvikling av en kunnskapsbase i mottakerlandene

3) Nasjonalt eierskap (Country Ownership)

- Det er mottakerlandet selv som skal formulere utviklingsmålene og de strategier som må settes ut i livet for at målene skal bli nådd, og donorenes rolle er å støtte opp under landets politikk
- Nasjonalt eierskap forutsetter en inkluderende politikk som omfatter deltagelse fra det sivile samfunn, den private sektor, det lokale selvstyre og nasjonalforsamlingen, alt koordinert under regjeringens ledelse

4) Nasjonalstyrt partnerskap (Country-led Partnership)

- Bistand skal være et reelt partnerskap mellom mottakerlandet og donorene under mottakerlandets ledelse, basert på gjensidig tillit, konsultasjon, åpenhet og vurdering av så vel mottakers som donorers prestasjoner

Oppfølging:

På det internasjonale plan har CDF-prinsippene hatt stor betydning for utformingen i de enkelte utviklingsland av dokumenter om strategi for fattigdomsreduksjon (PRSPs). Prinsippene har bidratt i både giverland og mottakerland til en mer helhetlig tilnærming til utviklingsproblemer og dermed til en økende oppslutning om helhetlige bistandsformer som sektorprogrammer og generell budsjettstøtte. I norsk sammenheng har evalueringen blitt studert med sikte på å vurdere konsekvenser for norsk bilateralt utviklingssamarbeid og norske holdninger i internasjonale bistandsfora.

Utenriksdepartementets rådgivende utvalg for resultater i utviklingspolitikken

Det rådgivende utvalget ble opprettet for en toårsperiode i oktober 2001, med et bredt mandat og med i alt 16 oppnevnte utvalgsmedlemmer under ledelse av professor Helge Rønning. Mandatet for utvalget utløp i oktober 2003, men ble forlenget ut 2003.

Utvalgets rapporter er distribuert og er tilgjengelig på departementets og Norads hjemmesider: <http://www.norad.no>

Utvalgets årsrapport for 2003 (sluttrapport) innledes med følgende ni teser om en bedre utviklingspolitikk som oppsummering av diskusjonene fra utvalgets ordinære møter i 2002 og 2003:

1. Tusenårsmålene

Tusenårsmålene kan bare oppfylles om det settes av langt større ressurser og tas i bruk langt mer radikale virkemidler enn det internasjonale samfunnet hittil har vært villig til å sette inn.

2. Bistand og risiko

Der bistanden trengs mest, er risikoen for å mislykkes ofte størst.

3. Makt

Dersom utviklingspolitikken ikke forholder seg til formelle og uformelle maktstrukturer, kan bistanden få negative konsekvenser for hovedmålgruppen: de fattige.

4. Mottakeransvar og godt styresett

Mottakeransvar er et grunnleggende prinsipp for norsk bistand, men det er uansvarlig å la korrupte regimer få mottakeransvar.

5. Demokrati

Støtten til demokratibygging forutsetter en helhetlig demokratistrategi som styrker sivile og sosiale rettigheter, og institusjoner som ivaretar disse. Dersom støtten fragmenteres i delstøtte til enkelte felt, for eksempel medier eller partibyging, kan den miste sin demokratibyggende funksjon.

6. Handel og utviklingspolitikk

Norsk politikk bidrar til å opprettholde fattigdom så lenge vi ikke handler med utviklingsland.

7. Næringsliv og utviklingspolitikk

Fattigdomsbekjempelse er umulig uten en politikk som skaper grunnlag for produktive investeringer og entreprenørvirksomhet.

8. Ikke-statlige organisasjoner

Dersom NGO-er organiserer tjenesteytende virksomhet i statens sted, vil dette kunne forringe deres rolle i den demokratiske utviklingen, samtidig som statsapparatet svekkes.

9. Evaluering og resultatmåling

Evaluering av langsiktig måloppnåelse er lite prioritert i det norske bistandssystemet, og dette vanskeliggjør effektiv resultatstyring.

Et gjennomgående tema i utvalgets sluttrapport er behovet for å styrke resultatoppfølging, forskning, kvalitetssikring og evaluering i utviklingsarbeidet. Behovet for bedre lærings- og formidlingsprosesser fremheves også.

Temaer som omhandles i utvalgets rapporter er bl.a. behovet for en mer helhetlig utviklingspolitikk, sammenhengene mellom utvikling og handel, begrepene godt styresett og mottakeransvar, det sivile samfunns rolle samt betydningen av forskning, evaluering og resultatoppfølging.

Utvalgets anbefalinger i sluttrapporten om godt styresett, mottakeransvar, forskning, resultatoppfølging og evaluering gir nyttige innspill til videre oppfølging fra departementets og Norads side.

Utvalget holdt et avsluttende møte med utviklingspolitisk ledelse i november 2003 hvor utvalget redegjorde for erfaringer og konklusjoner etter to års virke. Utvalgets arbeid er tenkt videreført i noe endret form ved etablering av et eksternt kontaktforum knyttet til evalueringsavdelingen.

Studier m.v.

1. Mottakeransvar: Et særnorsk, verneverdig prinsipp?

På anmodning fra det rådgivende utvalg for resultater i utviklingspolitikken finansierte departementet studien «*Mottakeransvar: Et særnorsk, verneverdig prinsipp?*» av Hilde B. Selbervik ved Chr. Michelsens Institutt, som ble ferdigstilt i august 2003. Formålet med studien var å klargjøre begrepet mottakeransvar og dets anvendelse i Norges samarbeid med utviklingsland, da særlig med samarbeidslandene. Studien er inndelt i to hovedkapitler; det første «Fra mottakerorientering til mottakeransvar» mens det andre henter eksempler fra noen av Norges viktigste samarbeidsland, hovedsakelig Bangladesh, Tanzania, Zambia, Uganda og Mosambik.

Studien analyserer om det på norsk side finnes en helhetlig forståelse av begrepet og ser på hvilke konsekvenser begrepet har hatt for utformingen og forvaltningen av bistanden. Videre belyser studien hva begrepet innebærer for mottakerne av norsk bistand. Studien peker på at Norge står overfor en rekke dilemmaer som i liten grad er problematisert og gjort eksplisitt overfor mottaker når mottakeransvar skal settes ut i livet. Studien anbefaler at disse dilemmaene gjøres mer eksplisitt i dialogen med mottakerlandene. Det vises bl.a. til at bistand i form av betalingsbalansesøtte og sektorprogrammer reiser en rekke dilemmaer og utfordringer i forhold til praktisering av mottakeransvar og også i forhold til eierskapsbegrepet. En rekke betingelser må være tilstede for at en giver bevilger betalingsbalansesøtte. Til tross for at det er relativt bred enighet om innholdet av slike betingelser blant givere, viser det seg at det kan være ulike syn på hva som er «godt nok». Studien konkluderer med at likeverdig partnerskap og fullt mottakeransvar er mer idealer enn forutsetninger for praktisk bistandssamarbeid.

2. Norges rolle i Midtøsten 1993-1996 "Peacemaking Is a Risky Business"

PRIOs studie om Norges rolle i Midtøsten 1993–1996 «*Peacemaking Is a Risky Business*» er finansiert av Utenriksdepartementet. Studien er en oppfølging av en tidligere studie gjennomført av PRIO om Norges rolle i Midtøsten i årene før 1993. Oppfølgingsprosjektet kom i stand etter søknad fra PRIO. Rapporten ble publisert av PRIO (www.prio.no) i april 2004.

3. MOPAN

Norge og andre giverland har, innenfor rammen av et flergivernettsverk (*Multilateral Organisations Performance Network – MOPAN*), igangsatt en kartlegging av virksomheten til multilaterale organisasjoner i utviklingsland. MOPANs pilotprosjekt omfattet i 2003 kartlegging og vurdering av Verdens helseorganisasjon (WHO), FNs barnefond (UNICEF), Verdensbanken og de regionale utviklingsbankenes virksomhet i helsesektoren i et utvalg land. Chr. Michelsens Institutt ble engasjert for å bistå i arbeidet med å utarbeide syntese-rapporten for pilotprosjektet.

Pågående evalueringer

Bistandsvirksomheten arter seg i økende grad som et internasjonalt samarbeid mellom givere og mottakere av bistand, hvor representanter for enkeltland, internasjonale organisasjoner og andre deltar. Dette har også gjenspeilet seg i en økende bruk av felles internasjonale evalueringer hvor samarbeidspartnerne evaluerer virksomheten sin samlet. Felles evalueringer synes å kunne medvirke til bedre kunnskap om samlede effekter av bistanden i tillegg til at utviklingslandene blir belastet i mindre grad av evalueringer som ellers foretas av hvert enkelt giverland eller organisasjon.

Følgende oversikt over pågående evalueringer viser både egne evalueringer og evalueringer som utføres i felleskap med andre samarbeidspartnere:

- En studie av samfunnsmessige virkninger av arbeidet til de norske organisasjonene Redd Barna i Etiopia og FORUT på Sri Lanka ved Chr. Michelsens Institutt og Norsk institutt for by og regionforskning NIBR. Studien vil undersøke resultater fra organisasjonenes arbeid i en toårs periode. Endelig rapport vil foreligge i 2004.
- Evaluering av Norads støtte til paraplyorganisasjoner (Bistandsnemda og Atlas-alliansen). Gjennomføres av Statskonsult blant annet som svar på spørsmål fra Riksrevisjonen om erfaringene med denne formen for støtte. Rapport vil foreligge i 2004.
- Utdanningssektoren i Nepal er gjenstand for en fellesevaluering ledet av Danida. Norge deltar i styringsgruppen og rapport forventes ferdig i 2005.
- En internasjonal fellesevaluering av generell budsjettstøtte, hvor alle større givere innen denne formen for støtte deltar. Evalueringen ble igangsatt etter initiativ fra DACs evalueringsnettverk. En rekke utviklingsland er valgt ut for nærmere analyse og rapport forventes ferdigstilt i 2005.
- En fellesevaluering med deltakelse fra Danmark, Nederland, Storbritannia og Norge av FNs befolkningsfond (UNFPA) og International Planned Parenthood Federation (IPPF). Evalueringen tar for seg organisasjonenes arbeid relatert til ungdom og reproduksjonsspørsmål. Synteserapporten og landrapporter fra blant annet Tanzania, Bangladesh, Nicaragua og Vietnam vil foreligge i endelig utgave høsten 2004.
- Women's World Banking er tema for en fellesevaluering med deltakelse fra Nederland, Sveits og Norge. Rapport forventes i løpet av 2004.
- En evaluering av International Fund for Agricultural Development (IFAD), forventes ferdig i løpet av 2004. Dette er en fellesevaluering hvor Norge bidrar.
- En studie i samarbeid med FNs organisasjon for ernæring og landbruk, FAO, om positive og negative konsekvenser av internasjonal handel med fisk for matvaresikkerheten, vil foreligge på sensommeren 2004.
- Fellesevaluering av International Trade Center (ITC). Norge deltar i styringsgruppen for evalueringen og rapport forventes ferdigstilt i 2005.
- En evaluering av Norads stipendprogram er under forberedelse.

Utgitt av:
Det kongelige utenriksdepartement
7. juniplassen 1/Victoria Terrasse
Postboks 8114 Dep., 0032 Oslo
Telefon: 22 24 36 00
Telefax: 22 24 95 80
Internett: <http://www.odin.dep.no>
E-post: post-eval@norad.no

